

Катерина Миколаївна Супрун,
студентка факультету іноземних мов
Криворізького педагогічного інституту
ДВНЗ «Криворізький національний університет»
м. Кривий Ріг, Україна

УДК 316.6

КОМП'ЮТЕРНИЙ НІК ЯК ЗАСІБ ОСОБИСТІСНОЇ САМОПРЕЗЕНТАЦІЇ ПІДЛІТКІВ ТА ЮНАКІВ У ВІРТУАЛЬНІЙ РЕАЛЬНОСТІ

В статті говориться про спробах самопрезентації підлітками та юнаками своєї особистості шляхом вибору відповідного комп'ютерного ніка. «Ник», «никнейм» – коротке, завуалюване, незвичне названня, псевдонім, який вибирає людина в свідомому віці і має приховане значення. Саме нік використовується в віртуальному просторі, дозволяючи спілкуватися в Інтернеті природно і без страху. Дослідження проводилося на базі освітніх закладів для обдарованих дітей.

Ключові слова: ник, никнейм, самопрезентація, кіберсоціалізація, віртуальна реальність.

This article says about the teenagers and youth's attempts of the self-presentation of their personalities by means of selecting the corresponding computer nick. «Nick», «nickname» is a brief, veiled unusual name, or alias, chosen by a person deliberately, which has a hidden meaning. The nick is precisely used in the virtual reality and enables to communicate on the Internet in a natural way and without fears. The research was conveyed on the base of the educative establishments for the talented youth.

Key words: nick, nickname, self-presentation, cybersocialization, virtual reality.

У сучасній науці особливої гостроти набуває проблема самоідентифікації особистості у віртуальній реальності, адже Інтернет є не лише джерелом інформації, а й одним з основних чинників формування молоді нової генерації. Комп'ютерна віртуальна реальність – інтерактивне середовище, створене за допомогою комп'ютера, що має графічні, акустичні, пластичні і інші властивості, в яку користувач занурюється, як глядач або творець [2]. Виходячи з цього, можна стверджувати про існування такого новоутворення, як віртуальна свідомість. Саме на її основі відбувається процес самопрезентації особистості в інформаційному просторі.

Проблема ідентифікації та самоідентифікації особистості вивчалась І. Гоффманом, який визначив три види ідентичності: 1) *соціальну* – типізацію особистості іншими людьми на основі соціальних атрибутів; 2) *особистісну*, що визначає унікальні ознаки такої людини та 3) «*Я-ідентичність*» – суб'єктивне відчуття індивідом своєї життєвої ситуації. Великий внесок у означену проблему зробив Е. Еріксон, який довів, що свідоме почуття особистісної ідентичності засновано на двох одночасних спостереженнях: сприйнятті себе, як тотожного, та усвідомленні безперервності свого існування в часі та просторі, з одного боку, і сприйнятті того факту, що інші визнають мою тотожність і безперервність, – з іншого.

У дослідженнях У. Джеймса у вигляді самоідентичності виступає самість, що має 3 рівні – матеріальний,

соціальний, духовний. Приділялася значна увага цій проблемі у дослідженнях вітчизняних вчених: так, за А. Леонтьєвим самоідентифікація є похідною від зовнішньої активності індивіда; В. Агеєв вважав, що соціальна самоідентифікація – залежна змінна, яка визначається об'єктивними чинниками.

Таким чином, вчені, які займаються проблемою ідентифікацією особистості, застосовують наступні методологічні підходи: *диспозиційний* (сприйняття самоідентифікації з точки зору установок, які суспільство може нав'язувати індивіду); *діяльнісний* (сприйняття самоідентифікації з точки зору зовнішньої діяльності особистості); *системний* (сприйняття самоідентифікації в якості цілісної системи, яка містить, як власні амбіції індивіда, так і його професійні потреби); *синергетичний* (сприйняття само ідентичності, як певного особистісного явища, здатного до самоорганізації та саморозвитку) [8].

Соціалізаційні процеси в Інтернет-середовищі розглядалися у працях таких філософів та соціологів, як: Ж. Фурастьє, Е. Маклюен, Е. Тоффлер, Д. Белл, А. Турен, Дж. Мартін та ін. [9]; специфіка спілкування в Інтернет-середовищі фігурує у працях: О. Белінської, С. Бондаренко, Л. Бабаніна, О. Смилової, В. Плешакова, П. Келлі, К. Янга та ін. [10]. Одним з найбільш повноцінних та важливих для соціальної психології досліджень з Інтернет-соціалізації є робота Patricia Wallace. «The Psychology of the Internet», у

якій зокрема зазначається: «We don't mutate into a new species when we connect to cyberspace, but the psychological factors that affect our behavior in real life play out differently online because the environments we enter are different» [13, p. 236].

Вперше термін «*віртуальна реальність*» запропонував у 1984 р. американський дослідник Ж. Ланьє для позначення певних комп'ютерних обладнань [5]. Згідно матеріалу статті А. І. Лучинкіної «Психологічні аспекти віртуальної соціалізації» віртуальна реальність – це простір симулякрів, якому властиві наступні особливості: створюється будь-якою активною реальністю та може існувати незалежно від неї; у віртуальній реальності свій час, простір і закони існування; віртуальна реальність може взаємодіяти з усіма іншими реальностями, у тому числі тією, що породжується, як онтологічно незалежна від них. Отже, у якості симулякровою простору визначають і кіберпростір, в якому активно відбувається процес соціалізації [9].

Повнішим є визначення віртуальної реальності в тлумаченні, запропонованому Джоном Сулером, який визначає її, як таку, що має ефект справжньої реальності, але не в її справжній формі. Вона реально впливає на індивідів, які перебувають у ній [5].

Відповідно у віртуальній реальності відбувається кіберсоціалізація особистості. Термін «*кіберсоціалізація людини*» (cybersocialization) уперше був використаний у ряді зарубіжних публікацій, а дефініцію йому дав у 2005 році російський учений В. Плешаков, визначивши як «локальний процес якісних змін структури особистості, що відбувається в результаті соціалізації людини в кіберпросторі Інтернет-середовища, тобто, в процесі використання його ресурсів і комунікації з «віртуальними агентами соціалізації», з якими людина стикається в глобальній мережі Інтернет (в першу чергу, в процесі листування по e-mail, на форумах, в чатах, блогах, інтернет-пейджерах, телеконференціях та online-іграх) [10, с. 29]. Більш детальне пояснення цьому процесу дає соціолог С. Бондаренко в дослідженні «Социальная структура виртуальных сетевых сообществ»: це – інтеграція користувача в соціокультурне середовище за допомогою освоєння технологій комунікації, інформаційної культури, соціальної навігації, інформаційної грамотності, а також соціальних норм, цінностей і рольових вимог; індикаторами соціалізації постають рівні електронної грамотності й інформаційної культури індивіда» [5].

Таким чином, процес кіберсоціалізації є новим видом соціалізації, який зумовлений появою віртуального. За словами Л. Гуменюк, у процесі кіберсоціалізації у людини виникає низка нових очікувань і інтересів, мотивів і цілей, потреб і установок, а також форм психологічної і соціальної активності, безпосередньо пов'язаних з кіберпростором – фактично новим віртуальним життєвим простором людини [2].

Принципова важливість цієї проблеми для майбутнього працівника системи освіти, недостатність її всебічного обґрунтування у сучасних теоретичних джерелах робить наше дослідження своєчасним та

актуальним. Крім того, досліджуючи означену проблему у середовищі обдарованих підлітків та юнаків, ми полегшуємо процес адаптації до роботи з таким контингентом у майбутньому.

Одним з найбільш розповсюджених на сьогодні прийомів самопрезентації особистості у кіберпросторі є *псевдонім* або *нік* (від англ. nick-name – прізвисько). Імена важливі для ідентифікації соціальної та особистісної взаємодії, адже вони є носіями символічного, психологічного та соціального значень: «When we meet someone new, one of the first things we want to know is that person's name, and by its means we reach immediate conclusions, sometimes not reliable, about his or her personality, gender, or ethnic origin», – зазначав Kaplan.

Згідно І. Гоффману, ми постійно зображуємо драматичні образи, очікуючи, що люди всерйоз будуть сприймати ті вияви, що бачать. Один з найважливіших чинників цих виявів – імена. Наділяючи імена певним сенсом, Гоффман стверджував, що сприймаючи ці вияви, ми можемо коригувати нашу поведінку відповідним чином [12].

Нік, на відміну від справжнього імені, обирається самою людиною, адже за його допомогою ми створюємо власну особистість у відповідності до того образу власного «Я», який ми намагаємося, але не можемо реалізувати в реальному житті [7]. Для Інтернету характерним є свобода та анонімність спілкування, але ця ж таки анонімність приводить до необхідності виділятися з-поміж інших для правильної ідентифікації. Тому нік – це своєрідна самопрезентація Інтернет-спільноті з метою правильної ідентифікації себе на фоні натовпу та привернення уваги до власної особистості [6].

Розглянемо особистісні детермінанти поведінки в Інтернеті та суть самоідентифікації у віртуальній реальності істотної маси його користувачів – підлітків, учнів спеціалізованих шкіл та студентської молоді. Самоідентифікація – це, іншими словами, криза юнацького віку; усвідомлення себе самостійною особистістю та намагання позиціонувати себе певним чином. К. Юнг назвав цей процес індивідуалізацією, А. Маслоу – самоактуалізацією, інші джерела використовують термін «соціальна інтеграція» або «соціальна автономізація» [4].

Принципову значущість має віртуальна самоідентифікація, яка, однак, незмінно ґрунтується на таких «точках дотику», як психофізіологічна, особистісна та соціальна самоідентифікація особистості в об'єктивній дійсності [3]. Інтернет-спілкування, як один з видів самопрезентації характеризується такими особливостями, як анонімність; добровільність та бажаність контактів; відсутність невербальних компонентів спілкування; труднощі при передаванні та сприйманні афективного компонента; своєрідність протікання процесів міжособистісного сприйняття за умов відсутності невербальної інформації; зняття жорстких соціальних конвенцій, культурних кордонів [11].

Виділяють такі можливі мотиваційні детермінанти створення «віртуальної особистості»: реалізація

«ідеального Я» (Young, 1996); реалізація агресивних тенденцій особистості (Young, 1996; Turkle, 1997); прагнення до самоконтролю у підлітків зі сформованим динамічним стереотипом (Young, 1996); справляння враження на оточуючих; бажання влади (Reid, Deaux, 1996; Suler, 1997). Можна зробити висновок, що створення «віртуальної особистості» у більшості випадків має компенсаторний характер [1].

З метою дослідження кількісних та якісних характеристик вибору ніка для Інтернет-самопрезентації нами було проведено наступне констатуюче експериментальне дослідження. Було проаналізовано 30 ніків

учнів спеціалізованої школи з поглибленим вивченням англійської мови (віком 12–16 років) та 30 ніків студентів факультету іноземних мов Криворізького педагогічного інституту (18–19 років). Загальна вибірка – 60 осіб. Досліджуваним було запропоновано вказати свій нік, після чого їх було класифіковано. В основу була покладена класифікація ніків, розроблена С. Кузіною, яка виділила наступні їх типи: повні, пестливі, імена із заміною символів, тварини та рослини, професії, герої, міфічні персонажі, фентезі, нейтральні, психоемоційні, самооцінні, технічні, недруковані символи [6].

Результати подано у табл. 1.

Таблиця 1

Класифікація ніків підлітків

№	Тип ніку	Кількість	%	Зразки
1.	Повний	3	10	Богдан, Наташа, Катя
2.	Пестливий	6	20	Викуся, Alinka Kukla, Ньюша, Крошка, Ньюта, Фаня
3.	Тварини та рослини	3	10	Ворона, Одуванчик, орхідея
4.	Герої	6	20	ak_47 Максим, S.T.A.L.K.E.R, Спанч Боб, Cristiano Ronaldo, Роман Абрамович, Человек паук
5.	Фентезі	2	6,66	Фея, гном
6.	Нейтральний	2	6,66	Miss Berty, шпилли вилли
7.	Самооцінки	6	20	Смайл, Вован рулит, Бомба, Cherry lady, Angel, Anna In-Chocolate
8.	Технічний	2	6,66	bloooow, 312312

Графічно можна подати означену класифікацію у вигляді діаграми (рис.1).

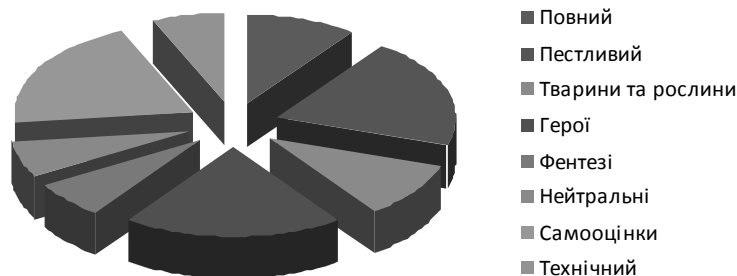

Рис. 1. Типи ніків підлітків

Аналізуючи отримані результати, можна зазначити, що більша кількість ніків підлітків обрана з метою ідентифікувати себе з героєм, що пояснюється центральним новоутворенням підліткового віку – прагненням відповідати уявленню про «справжнього дорослого». Зважаючи на те, що існують (за Т. Драгуновою) такі види прояву розвитку дорослості, як: копіювання зовнішніх проявів дорослості, орієнтація на властивості «справжнього чоловіка або жінки», соціальне дорослішання, інтелектуальна дорослість, перевага у наших респондентів надається орієнтації на зовнішні прояви дорослості.

Достатньо велика кількість (20%) пестливих ніків може означати про виникнення у підлітковому віці схильність до усамітнення, почуття непотрібності,

незрозумілості іншими, смутку. Така увага до вибору пестливих ніків також може свідчити про парадоксальну ситуацію віку. З одного боку, підліток починає супротивитися відкритому вираженню почуттів (обіймам, поцілункам, пестливим словам), а з іншого – відчувати у них потребу. Рефлексія, самоаналіз, іноді надмірний, який переходить у «самокопірвання», призводить до незадоволення собою. Це впливає на самооцінку, яка буває низькою та нестійкою. Тому самопрезентація за допомогою самооцінних ніків також має достатнє вираження. Крім того, переваги у виборі подібних ніків свідчить про несамостійність критеріїв самооцінки у цей період та запозиченість їх у дорослих.

На другому етапі дослідження ми визначали, наскільки обрані нікі співпадають з психологічними

характеристиками досліджуваних. З цією метою було проведено психосемантичний аналіз ніків за допомогою психолінгвістичної системи ВААЛ. Ця система дозволяє оцінювати неусвідомлюваний емоційний вплив фонетичної структури текстів та окремих слів на підсвідомість людини; оцінювати звуко-кольорові характеристики слів і текстів; здійснювати повноцінний контент-аналіз тексту за великим числом спеціально складених, вбудованих категорій і таких, що задаються самим користувачем; виробляти емоційно-лексичний аналіз слів.

Ось деякі приклади поданих для аналізу ніків та їх психоемоційних оцінок: Богдан – грубий, мужній; Наташа – могутня, велика; Викуся – легка, ніжна; Alinka_Kukla – хороша, красива, проста; Ворона – велична, сильна, могутня; ak_47 Максим – холодний, сумний, уповільнений, пасивний, тьмянний; S.T.A.L.K.E.R – шорсткий, слабкий, тихий, маленький, швидкий, тьмянний тощо. Деякі ніки (bloooow, смайл) – не мали яскраво виражених фоносемантичних характеристик.

З отриманими результатами були ознайомлені досліджувані підлітки. Їм пропонувалося оцінити ступінь збігу обраного ніка та особистісної

характеристики. Результати порівняння подані у вигляді діаграми (рис. 2).

Подібне дослідження було проведено серед студентів факультету іноземних мов. Результати подано у табл. 2 та на рис. 3.

Більшу увагу приділено вибору ніка із заміною імені символом. Можливим поясненням цього факту може бути аналіз рівня когнітивного розвитку у юнацькому віці. Як відомо, характерний рівень когнітивного розвитку у юнацтві – формально-логічне, формально-операціональне мислення. Це абстрактне, теоретичне, гіпотетико-дедуктивне мислення, яке не пов'язане з конкретними умовами зовнішнього середовища. Воно дозволяє юнаку аналізувати абстрактні ідеї, шукати логічні протиріччя та помилки у абстрактних судженнях, цікавитися гіпотетичними та ідеологічними проблемами, майбутнім. Розвинуте у цей період теоретичне мислення дозволяє розмірковувати на моральні, політичні теми, які були для нього недоступними у більш ранньому віці.

Певним чином, це також можна пояснити (за Т.Томе) наявністю двох, абсолютно протилежних,

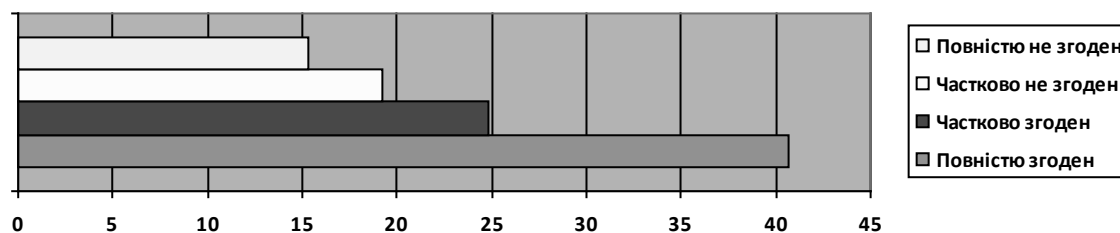

Рис. 2. Збіг ніка та особистісної характеристики

Таблиця 2

Класифікація ніків юнаків

№	Тип ніку	Кількість	%	Зразки
1.	Повний	3	10	Щербина Илона, Виктория, Ника
2.	Пестливий	2	6,66	лесяпеся, Зайка
3.	Імена із заміною символів	13	43,4	l:l-tatka, Staccy, katy_bilokon, anastasik, dashapolishchuk_19921212, Skrypnik_Katia, ЛадОК, tan4iK, Nas1ja, Baron Borisovich, Mashka It's Me, Rydia, Mariika Schmelevshaya
4.	Професії	2	6,66	Economistochka, Пехота
5.	Герої	2	6,66	Грозная, Ив-Сен Лоран
6.	Психоемоційний	3	10	Глория12, *HOPE*F1, Thereisnogodonlydespair
7.	Самооцінки	3	10	Sunny girl, Julia the best, konfeta
8.	Технічний	2	6,66	sugamama, _Nexias_

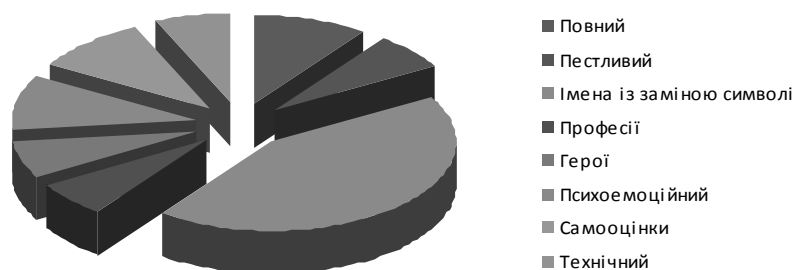

Рис. 3. Типи ніків юнаків-студентів

типів розвитку у юнацькому віці: прагматичному та творчому. Для першого характерна орієнтація на доцільність, відхід від джерел тривожності, напруги, потреба залишатися у тіні, для другого – «творча орієнтація», коли всі прагнення, наміри спрямовані у майбутнє. На жаль, сучасна молодь, в силу суб'єктивних причин, демонструє перший тип розвитку.

Після обробки та класифікації ніків, студентам було запропоновано стислі психологічні характеристики власників ніків, запропоновані С. Кузіною, зокрема, наступні:

– **повний** – «Подобные ники имеют, как правило, люди, которые представляют собой личность с большой буквы. Они при этом осознают собственную значимость, любят свое имя и его произношение. Такие люди имеют хорошую фантазию. Они неплохие рассказчики, хотя пустая болтовня их не привлекает. Люди с никами в качестве своих настоящих имен много знают и читают, многое готовы рассказать и многому могут научить»;

– **імена із заміною символів** – «Хозяева таких никков не любят витать в облаках и строить воздушные замки. Нельзя сказать, что будто бы у них совсем нет воображения, но все их мечты и творческие фантазии четко связаны с приземленным материальным миром. Это приводит к тому, что в Интернете такие люди ведут себя практически так же, как и в реале...»;

– **самооцінки** – «Конечно же, эти ники не говорят про реальные характеристики человека, но выражают высокую степень независимости от мнения окружающих, отличное чувство юмора, фантазию и воображение. Если человеку очень важно, что про него подумают, то он никогда не возьмет себе такое имя. Только тот, кто умеет посмеяться над собой и своими недостатками, может взять себе такой ник, если он перекликается с его реальным «Я» [6]. В результаті, були отримані дані щодо збігу-незбігу характеристик та ніків, подані на діаграмі (рис. 4):

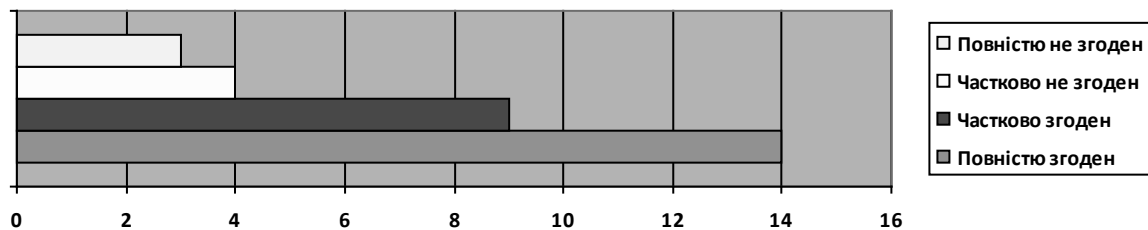

Рис. 4. Збіг ніка та особистісної характеристики

Отримані результати не розкривають проблему самопрезентації обдарованих підлітків та юнаків у кіберпросторі, але залишають можливості для подальшого дослідження особливостей вікового розвитку сучасної молоді.

Використані літературні джерела

- Белинская Е. П. Личность и новая информационная среда / Е. П. Белинская, О. А. Тихомандрицкая // Социальная психология личности: Учебное пособие. – М., Аспект-Пресс, 2001.
- Гуменюк Л. Й. Кіберсоціалізація молоді в умовах реального та віртуального світу / Л. Й. Гуменюк // Соціогуманітарні технології у методологічному та практичному: міжнар. наук.-практ. Інтернет-конференція, 2012. - Режим доступу: <http://www.sht.odessa.ua/docs/Articles/Gumenyuk.pdf>.
- Кон И. С. Открытие «Я» / И. С. Кон. - М., Политиздат, 1978. - С. 9-33.
- Возрастная психология. Кризис юношеского возраста. – Режим доступу: <http://medportal.by/voznrastnaya-psihologiya/voznrastnaya-psihologiya.-krizis-yunosheskogo-voznrasta.html>.
- Кудашкина О. З. Кіберсоціалізація як новий вид соціалізації у віртуальному середовищі / О. З. Кудашкина // Соціальна педагогіка: теорія та практика, 2011. – № 1. – С. 12-18.

- Кузина С. В. Все врут! Учимся вычислять людей по их внешнему виду / С. В. Кузина. – М.: АСТ: Астрель, 2011.
- Лиор А. Вытеснение в сети. Урок психологии. - Режим доступа: <http://www.stroimdom.com.ua/forum/showthread.php?t=37360>.
- Лісовий О. В. Ідентифікація та самоідентифікація особистості: підходи та концепції / О. В. Лісовий // Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. Наукова періодика України. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/VIrd/2011_16/Pdf/8.pdf.
- Лучинкіна А. І. Психологічні аспекти віртуальної соціалізації / А. І. Лучинкіна // Проблеми сучасної педагогіки, 2011. – №14. – С. 445–454.
- Морська Л. Кіберпростір і перспектива формування особистості школяра / Л. Морська // Щомісячний науково-педагогічний журнал «Молодь і ринок», № 3 (62), березень 2010. – С. 28–32.
- Шевченко И. С. Факторы динамичности самопрезентаций в Интернет-общении / И. С. Шевченко // Киберпсихология. - Режим доступа: <http://cyberpsy.ru/2011/05/shevchenko-i-s-factory-dinamichnosti-samoprezentacij-v-internet-obshhenii/>.
- Lev E., Lewinsky A. 'The Presentation of Self in Online Life: The Importance of Nicknames in Online Environments' - Режим доступу: <http://gsb.haifa.ac.il/~sheizaf/AOIR5/nameseimianat.ppt>.
- Wallace P.M. The Psychology of the Internet / Patricia M. Wallace // Cambridge, U.K.: Cambridge University Press, 1999. – 264 pp.